

Hodnocení pachových stop a vyhledávání předmětů

Teoretické, ale i **praktické znalosti rozhodčího**, jsou předpokladem pro správné a citlivé posouzení výkonu práce psa na stopě.

Je možné popsat ideální práci psa na stopě, ale nelze vystihnout všechny možné situace, které se mohou při výkonu psa na stopě vyskytnout. Ze stejného důvodu nelze přesně podchytit a uvést srážkové body za tyto chyby.

Výkon **nelze posuzovat jen na základě součtu ztrátových bodů**. Rozhodčí by měl **posoudit výkon jako celek** a ztrátové body uvést v celkovém hodnocení u jednotlivých úseků, lomů, předmětů, včetně chyb psovoda.

H o d n o c e n í

V - **v ý b o r n ě**: pes pracuje soustředěně, stejnoměrným tempem přesně a s nízkým nosem. Ideální práce psa ve všech fázích stopy.

VD - **v e l m i d o b ě**: drobné chyby v nestejnoměrném tempu, malé odchylky, pes pracuje soustředěně s nízkým nosem. Ideální práce psa s drobnými chybami.

D - **d o b ě**: prudké a povrchní sledování stopy, mírné sledování mimo stopu a lehká vybočování mimo stopu.

U - **u s p o k o j i v ě**: tempo nestejnoměrné a velmi rychlé nebo sledování stopy bez zájmu, mírné ovlivňování psovodem, časté vybočování a ověřování na lomech.

N - **n e d o s t a t e č n ě**: psovod se snaží psa ovlivňovat, opětovné uvádění, velké kroužení, ověřování na úsecích a lomech.

Ukončení práce na stopě

- Pes sejde ze stopy do vzdálenosti **větší než 10 m**. Určených 10 m je měřeno od bodu, kde je stopa opuštěna. Nikoliv jen v pravém úhlu, ale také bočně nebo za psovoda, případně souběžně se stopou. Samozřejmě musí být přítom znám přesný průběh stopy. Dále je nutno sledovat nerovnosti terénu, směr větru a vzdušné proudění.
- Psovod se snaží sám podle různých ukazatelů sledovat stopu a ovlivňováním udržuje psa v trase stopy, případně nedodrhuje předepsaný odstup od psa, v těchto případech může rozhodčí psovoda jednou napomenout.
- Psovod nereaguje na pokyn rozhodčího, aby pokračoval za psem v jeho postupu, psa přidržuje a ovlivňuje jeho výkon.
- Pes se nachází na stopě, ale přestal pracovat nebo pracuje bez zájmu či bázlivě.

- Ukončení následuje, je-li překročen časový limit. To neplatí, pokud se pes nachází na posledním úseku a je zjevné, že stopu dokončí.

Ukončení práce na stopě může následovat teprve tehdy, kdy je situace zcela jasná.

Pokud pes **nedojde do posledního úseku** vypracovávané stopy, nemůže být jeho práce hodnocena jinak než ve známce „**nedostatečně**“.

To **neplatí u zkoušky IPO FH**, pokud pes dojde **do posledního lomu**.

Hlášení

Psovod se hlásí **vždy na rozvinuté 10 metrové šňůře**. Pes mu jde u nohy **volným způsobem**. Nezapočítává se do hodnocení.

Pokud psovod nesdělí způsob práce psa u předmětu, rozhodčí se jen dotáže. **Kontrola šňůry, obojku nebo postroje, je možná jen před zahájením práce psa.**

Po hlášení a před uvedením psa na stopu, může si psovod upravit stopovací šňůru pod nohy psa.

Při uvádění a následné práci psa na stopě, **nesmí** jej psovod už žádným způsobem k této činnosti **nutit a jinak ovlivňovat**.

Uvedení psa na stopu

Pes se **uvádí od cedulky, nebo** ze vzdálenosti cca. **1-2 m před ní**. V tomto okamžiku **začíná hodnocení** – způsob uvádění a vedení psa. Jakmile psovod vydá povel pro zahájení stopy, nesmí už psa nijak upravovat. Uvedení musí být **bez ukazování rukou** ke směru stopy. **Zachycení stopy** musí pes provést **samostatně bez pomoci psovoda**. Na jeden povel "stopa" nebo "hledej" pro každé uvedení. Na nášlapu musí pes intenzivně, avšak klidně a s nízkým nosem nasát pach. Psovod se musí zdržet jakékoliv pomoci. Doba nasávání pachu není předepsána.

Nášlap se provádí vpravo od vyznačující cedulky. Podle **NZŘ** může vést stopa ve **45- stupňové odchylce**. Dle **MZŘ IPO, pouze přímo od nášlapu**.

U IPO a NZŘ platí, že po **třetím neúspěšném pokusu** o uvedení psa přímo na nášlapu, je **práce psa na stopě ukončena**.

U zkoušky **FH 1** - psovod má možnost psa **ještě jednou uvést**, ale pouze tehdy, když není od nášlapu psovod **vzdálen více než 15 kroků** - následuje **ztráta 4 bodů**.

U stop FH 2 resp. IPO FH, musí mít **jeden úsek tvar oblouku**. Oblouk má mít minimální poloměr 30 m. T. j. délku tří stopovacích vodítek. **Oblouk začíná a končí pravouhlým lomem**.

Ostrý úhel je o velikosti úhlu **30° až 60°**.

Pokud si psovod myslí, že on nebo jeho pes potřebuje z důvodů tělesné kondice či klimatických podmínek (např. velké horko) krátkou přestávku, je mu to po dohodě s rozhodčím umožněno. Tato přestávka se započítává do časového limitu pro vypracování stopy. Během této přestávky nebo i u předmětu, smí psovod očistit psovi hlavu, oči a nos. K tomu smí použít vlhký hadřík případně vlhkou houbičku. Tyto pomocné prostředky musí před zahájením práce ukázat rozhodčímu. Používání jiných pomocných prostředků není dovoleno.

Chválení

příležitostná pochvala je povolena pouze když pes neřeší problém. Avšak nesmí být v blízkosti předmětu, lomu a těsně za lomem. K **pochvale nenáleží povel "hledej" nebo "stopa"** **Neplatí pro IPO 2 a 3 a FPR 2 a 3** kde pochvala není povolena.

Vypracování

Při rozcházení na začátku stopy, tak i po předmětech, psovod **smí vyjít**, až když je pes vzdálen **na celou délku stopovacího vodítka** a šňůru musí vždy držet na jeho konci. Je-li stopa prováděna **na volno**, psovod též musí dodržovat předepsaný odstup **10m**.

Stopovací vodítka smí být prověšené. **Ne** však natolik, že psovod má **vodítka** na **zemi přímo pod nohama**. Tím již dochází ke znatelnému zkrácení požadované vzdálenosti mezi psovodem a psem. Jde-li psovod na napnuté šňůře, nesmí ji používat k usměrňování psa.

Zkracování stopovacích šňůr psovodem během stopy je **nepřípustné**. Lze to hodnotit jako pomoc práci psa. Výjimkou může být situace, kdy se psovod snaží zabránit situaci, aby se pes do šňůry nezamotal. **Napomenutí psovoda** se musí promítnout **do hodnocení** (chyba psovoda plus chyba psa). Při napnuté stopovací šňůře si musí dát rozhodčí pozor na případnou pomoc psovoda psu.

Pojem nízký nos - zde musí být tolerováno určité rozpětí a **cit rozhodčího na dané podmínky**. Individuální rozdíly mezi jednotlivými psy i mezi plemeny, výška porostu a rozdílnost terénů, protivítr, meteorologické podmínky. Rozdílnost ve stáří i délce stopy. Je na citu rozhodčího, aby posoudil práci psa, jeho zájem, intenzitu a přesnost. Nebo naopak jen povrchní a ledabylé sledování, s nízkým zájmem a intenzitou. Tyto okolnosti se projeví v celkové práci psa při vyhledání nášlapu, sledování úseků, vypracování lomů, přesnosti označování předmětů, atd.

Tempo - rychlost sledování stopy nemůže být předepisována. Jediné kritérium je stejnoměrnost. Z pomalého, ale zejména z rychlého sledování vznikají chyby. Ověřování bez opuštění stopy není chybné, pokud není narušena plynulost tempa.

Pomalejší tempo - pes jde nepřesvědčivě, nejistě, zastavuje se. Psovod se snaží působit na psa, pes se dostává do problému s časem. Často zastavuje, ověřuje na místě, čímž je m. j. narušené i stejnoměrné tempo. Hodnotí se ve známce za úsek.

Rychlé tempo - pes hledá povrchně, přechází předměty nebo je nepřesně označuje, je neklidný, přechází a nepřesvědčivě vypracovává lomy, snadno sejde a vzdálí se od stopy.

Intenzita - nemusí být stejná po celou dobu stopy. Je velmi závislá na vlastnostech psa, jeho kondici v souvislosti s obtížností stopy. Podle podmínek a okolností je hodnocen každý dílčí výkon - uvedení, úseky, lomy.

Lomy - je to vrchol práce psa na stopě. Většinou na lomech vidíme, zda rychlost tempa je na úkor přesnosti. Práce na lomech je ovlivňována celkovou obtížností stopy, vlastnostmi terénu, počasím. Přejít lom o krok kladeče vlevo – vpravo, přesvědčit se a pokračovat ve správném směru, není chybou. V těžkém terénu, či při velmi nepříznivém počasí chyby posuzovat benevolentněji. Hodnocení psa musí být posouzeno s přihlédnutím k těmto okolnostem. Tempo před a po vypracování lomu musí být stejnoměrné. Vyřešení lomu znamená pro psa úlevu a může se projevit menší intenzitou hledání nebo změnou tempa.

Křížení stop

Drobné ověření na křížení není chybou, naopak je to pozitivní jev.

Označení předmětů

Předměty se pokládají **minimálně 40 kroků před nebo za lomem**. U křížení platí to samé pravidlo.

Po označení předmětu psem, psovod pokládá stopovací vodítko a jde ke psu. Musí se postavit v těsné blízkosti **vedle psa**, nemusí zcela stát v základním postoji. **Vyčká pokyn rozhodčího**, který se přesvědčí o umístění označovaného předmětu. Poté psovod předmět zvedá a ukáže předmět zvednutím nad hlavu. Může následovat krátká pochvala psa. Pro znovu uvedení psovod **uchopí stopovací vodítko**, přičemž **stojí vedle psa**, nebo na úrovni jeho zádi. **Ze vzpřímeného postoje** povel „stopa“ nebo „hledej“ pokračuje v práci.

Při **zvedání** pes může **stát** nebo **sedět** nebo s ním **přijít ke psovodovi**. Pokud pes předmět zvedne a vrací se s ním k psovodovi, psovod se zastaví a zůstane stát. Pes smí být pochválen krátce po označení předmětu. Pes se musí až do znovu nasazení na stopu chovat klidně a zachovat polohu při označování.

Hodnotit dle tempa rychlost označení. Přibližně 50% bodů by mělo být za nalezení a cca 50% bodů by mělo být za přesné označení. Bodově hodnoceny jsou pouze ty předměty, které pes vypracuje předem nahlášeným způsobem.

Hodnocení označení předmětů

V - pes označuje okamžitě, předmět mezi packami, lehce šikmo tolerovat. Pokud má pes packy u sebe a předmět má lehce pod packou není chybou.

Pokud psovod opomene **předmět zdvihnout**, není toto trestáno, rozhodčí pouze upozorní. Jestli se situace **opakuje**, je toto opomenutí posuzováno jako **chyba** psovoda z taktických důvodů.

Hodnotí se pouze **předměty**, které pes označí **do 1 m** a to již se ztrátou. Pokud je předmět dále než 1 m před psem, není hodnocen.

Předmět se nachází těsně **za psem, není hodnocen**, neplatí v případě, že pes je otočen čelem k psovodovi.

Jakákoliv pomoc psovoda pro označení předmětu - předmět není hodnocen.

Jestliže psovod přichází ke psu a ten se **předčasně rozejde - anulace předmětu**. To samé platí, pokusí-li se psovod psu chybě zabránit.

Ukáže-li psovod předmět a pes vyrazí **bez povelu** psovoda, bodová **srážka** dle situace až 50%.

Při **znovu uvedení** po předmětu pes reaguje až na druhý povel psovoda ztráta **1 bod**.

Falešné označení u MZŘ i NZŘ ztráta až **4 body**. Je rozdíl, jestli psovod ke psu dojde - ztráta 4 body, nebo psovod falešné označení rozpozná, **k psovi nedojde** a dá mu povel k pokračování - ztráta jen **2 body**.

Falešné označení **IPO FH** - ztráta **2 body**. Při hodnocení předmětů u FH 2, kde jsou jen 3 body za předmět, mohou být případné drobné chyby u jednotlivých předmětů při zvedání či označení hodnoceny jen poznámkou, nebo s minimálními ztrátami – ¼, ½ body. Hodnocení se projeví až v celkovém hodnocení předmětů.

Odhlášení

Hraní si se psem nebo jeho krmení po označení posledního předmětu před odhlášením a zhodnocením rozhodčím není povoleno. Odhlášení probíhá v základním postavení.

Rozhodčí při **hodnocení** vyhodnotí sledování **stopy** a **předměty zvlášť**. Potom součet dohromady a známku. Rozdělení bodů za jednotlivé úseky si musí rozhodčí rozdělit dle jednotlivé délky a náročnosti. **Rozhodčí musí následovat psovoda po celé délce stopy**. Musí se pohybovat tak, aby psovoda při práci nerušil, aby se psovod necítil omezován a přitom mohl pozorovat dění na stopě, eventuálně rozpoznat **pomoc psovoda** či slyšet jeho zvukové povely.

Diskvalifikace

- psovod má na soutěžích u sebe během stopy **motivační pomůcky**, nebo potravu. To **neplatí** pro **zkoušky**. Odměna je možná po ukončení stopy, odhlášení se rozhodčímu a vyhodnocení stopy.
- psovod je pod vlivem alkoholu
- trestání psa, nesportovní chování
- pes neobstojí v prověrce povahy, při hlášení je agresivní nebo příliš bázlivý
- pes neodevzdá psovodovi předmět

- pes není schopen po reakci na zvěř pokračovat v další práci. (Pokud pes v průběhu práce na stopě objeví zvěř a projeví se u něj lovecký pud, může ho psovod usměrnit povelom „lehni“. Na pokyn rozhodčího pak pokračuje v další práci. Pokud se mu to nepovede, následuje diskvalifikace z důvodu neovladatelnosti.)

Zkouška vyhledávání StPr 1 – 3

Požadavky jsou rozdílně odstupňovány podle jednotlivých stupňů zkoušky. Velikostí prohledávaného prostoru, počtem vyhledávaných předmětů a časovým limitem. **Předměty** jsou do vyhledávacího prostoru **umísťovány zásadně rozhodčím**. Pokud rozhodčí umísťuje předměty, **psovod i pes** se musí zdržovat **mimo dohled**. V případě StPr 1 musí být dodržena čistota pachu. Psovod předá předměty rozhodčímu v igelitovém sáčku nebo ve sklenici. Rozhodčí pro umístění předmětů používá pean, nebo jiný obdobný „bezpachový“ nástroj. Předměty nesmí brát do ruky.

Psovod po nahlášení rozhodčímu jde se svým psem upoutaným na vodítko na určenou startovní pozici a zde zaujme základní postoj. K vyhledávací práci je pes odpoután. Psovod má vodítko po celou dobu zkoušky u sebe. Jakýkoli nátlak a násilí na psa je zakázán. Nepatrné **překračování hranic** vyhledávacího prostoru **není chybné**.

Podklad

Jakýkoli přirozený terén, louky, oranice, lesní půda. Může být zarostlý stromovím. Je třeba zamezit vyhledávání zrakem, proto není vhodný nízký trávník nebo podobné plochy.

Prostor určený k vyhledávání musí být před umístěním předmětů vícekrát křížem krážem **prošlapán** několika osobami, aby se při umísťování předmětu zamezilo tzv. „stopám“.

Je povoleno označit vyhledávací prostor značkami.

Použité **předměty** se nesmějí svým tvarem a barvou příliš odlišovat od podkladu **nemají** být **zjistitelné zrakem**.

Předměty jsou do vyhledávacího prostoru umísťovány rozhodčím. Psovod a pes se musí zdržovat mimo dohled. Není předepsáno, jak dlouho se musí předměty v prostoru, určenému k vyhledávání, nacházet. S vyhledáváním je možné začít hned po umístění předmětů.

Vyhledávání

Rozhodčí popíše psovodovi **pomyslnou středovou linii a obrysy vyhledávacího prostoru**. Krátké **motivace psa na počátku** práce prováděná na středové linii **je dovolena**. **Psovod** se pohybuje po pomyslné **středové linii**. Tu smí krátce **opustit** pouze **k sebrání** psem označeného **předmětu**. Následně je **pes** opětovně **vyslán** ze **středové linie** k vyhledávání. Povoleny jsou zvukové i posuvkové povely. Zvukový povel „ztratil“ může být doplněn o povel „hledej“. Vyhledávání s vysokým nosem není považováno za chybné. Vyhledávací prostor může být **prohledán vícekrát**.

Označení předmětů

Pes musí předměty přesvědčivě označit, ale **nesmí** se jich **dotýkat**. Předměty smí označovat **vsedě, vleže, ve stoje** nebo i **střídavě**. Psovodovi není dovoleno použít k **označení** předmětu zvukový **povel**. Takto označený předmět se **nehodnotí**.

Zvukové povely přinucující psa u předmětu zalehnout nejsou dovoleny. Pokud pes předmět označí, psovod k němu dojde a zvednutím nad hlavu ho ukáže rozhodčímu. Pak se vrátí zpět na středovou linii a psa opětovně vyše k hledání.

Není předepsáno, ve kterém směru má pes u předmětu zaujmout polohu. Nalezený **předmět** se musí ale vždy nacházet v bezprostřední **blízkosti** jeho předních **tlapek**.

Psovod se vždy staví po straně značícího psa, nikdy ne před něj. Poté co psovod předmět zvedne, smí psa krátce pochválit.

Falešné označení brát jako chybu – ztráta až **4 body**.

Hodnocení

Kritéria pro hodnocení pro všechny 3 stupně:

Ovladatelnost psa (uposlechnutí Z a P povelů psovoda)	20 bodů
Intenzita vyhledávání psa (ochota k pachové práci)	20 bodů
Vytrvalost (výdrž při vyhledávání až do nalezení předmětu)	20 bodů
Chování psovoda (působení na psa)	20 bodů
Nalezení předmětů (přesvědčivé označení)	20 bodů

Provedení

Cvik začíná v základním postoji **na okraji prostoru určeného k vyhledávání** a končí odhlášením se rozhodčímu. Psem nalezené předměty musí psovod předložit rozhodčímu.

Kladná kritéria

Rovnoměrná, klidná a plynulá práce, samostatnost psa, bezprostřední reakce na zvukové povely, vytrvalá a cílevědomá práce psa.

Chyby

- dotknutí se předmětu	1 – 3 body
- předčasné zvednutí se psa u předmětu, nedovolené povely	1 – 3 body
- opuštění pomyslné středové linie psovodem	2 – 5 bodů

- chytání myší, vyměšování apod.

4 – 8 bodů

- neochotná práce psa

4 – 8 bodů

Další záporná hodnotící kritéria jsou

Neklidné chování při označování předmětů, štěkání, nedovolená pomoc ze strany psovoda, daleké vybíhání psa s prohledávacího prostoru.

Zvedání předmětů psem. Předměty, které pes označí s pomocí psovoda, se nehodnotí.

Při překročení časového limitu je práce ukončena. Hodnotí se dosud obdržené body.

Jestliže pes nenalezne žádný předmět, nelze hodnotit jinak než **nedostatečně**. Účel cviku nebyl splněn.

Zpracoval:

Bc. Jiří Lasík